

Mis saab bibliokirjetega?

Külli Moont

XII Kirjapäev 29. november 2013

Ega me tegelikult praegu veel täpselt ei tea, mis saab. Igatahes püüame ühiste jõududega ette valmistada sellise olukorra, et andmebaaside liitmisel ei läheks kaotsi meie kataloogijate aastate jooksul tehtud töö ja samas tekiks uues ühises baasis võimalikult vähe topeltkirjeid. See ülesanne on päris keeruline, eriti olukorras, kus me ei tea täpselt, mismoodi baaside liitmine täpselt toimub.

Põhimõtteliselt on kaks teed.

1. Püüda kirjeid maksimaalselt kokku mestida
2. Liita Tartu kirjed valdavalt eraldi kirjetena

Neil mõlemil on oma plussid ja miinused.

1. Lähtudes esimesest põhimõttest saame vähendada töö hulka, mis tuleb teha hiljem peale baaside liitmist kirjete käsitsi kokkupanemisel. Kindlasti on päris palju selliseid kirjeid, mis ilusti kokku lähevad. Samas ei saa täiesti välistada mõningate vigade - topelt väljade, üleliigse info tekkimist mestitud kirjetesse. Ka neid kirjeid tuleb peale mestimist üle vaadata, aga see on kindlasti kergem ja vähem aeganõudev kui kahe eraldi oleva bibliokirje käsitsi kokku panemine. Enne liitma asumist peame tegema eeltööd - väga täpselt leidma ülesse ja kirjeldama kõik need erinevused, mis Tartu ja Tallinna kirjetes võivad esineda.
2. Teisest põhimõttest lähtudes säilitaksime kindlalt kõik Tartu ESTERi bibliokirjetes kirja pandu, aga peaksime tegema väga palju käsitööd ka nende kirjete kokkupanemisel, millega arvuti oleks suurepäraselt hakkama saanud. Aga ka käsitsi kokkupaneku puhul ei saa tegelikult välistada vigu ja mõningast subjektiivsust.

Oma ettevalmistustes, mis tegelikult käivad juba kolm aastat, oleme valinud eesmärgiks esimese tee – püüda kirjeid maksimaalselt mestida.

Juba aastal 2011 tegime esimese tabeli, kus püüdsime kaardistada erinevusi Tartu andmebaasi kirjetes võrreldes Tallinna kirjetega. Eelmisel aastal tegime nii-öelda „eluskatseid“, kus sai proovitud 26 erinevat laadi reaalse kirje

laadimist Tartust Tallinna ja nende kokku mestimist. Tulemustest tegi kokkuvõtte Kristel Veimann 21. mail 2012 RR-s toimunud Kataloogijate päeval, see ettekanne on ka kättesaadav

https://www.elnet.ee/siseinfo/ryhmad/Kataloogijate_paev_2012.pdf

Olulisemad järeldused olid:

Kirjete käsitsi mestimine võtab aega keskmiselt 10 minutit

Seda tööd teha saavad ainult professionaalid, tuleb hästi tunda kõiki reegleid sest liitmise käigus selgub üsna palju erisusi.

Tänaseks päevaks on Kataloogimise ja nimenormandmete töörühm jõudnud uue tabelini, mis koosneb neljast osast. Tabel on läbinud nii-öelda esimese lugemise töörühmas, kus sai selgeks, et selle kallal tuleb veel tublisti tööd teha.

Sissejuhatus: mestimise üldised põhimõtted.

1. Tartu baasi kirjeid võrreldakse Tallinna baasi kirjetega
2. Eesmärk on otsida Tallinnast sama kirje, millele linkida külge Tartu eksemplarid ja täiendada bibliokirjet vajalike väljadega
3. Esimeseks võrdlemise tunnuseks on standardnumbrid - kõik standardnumbrit omavad kirjed lähevad võrdlemisele
4. Juhul kui laadimist/võrdlemist saab teha portsude kaupa (teine võimalus on laadimine kirjenumbrite järjekorras), võiks võrdlemata laadida arhivaalide, fotode, originaalkunsti, pisitrükiste kollektsiooni kirjete, lugerite, arvutifailide, vidinate kirjed. Tallinnas tehtud Tartu leidumuseta kirjed võib kustutada.
5. Tallinnast vaste leidmisel jääb aluseks Tallinna kirje, millele liidetakse Tartust täiendavad kokkuleppelised väljad (vt tabel "Ületulevad väljad")
6. Kui Tallinna kirjes esineb väli 970 (ERBi tunnus), jääb Tallinna kirje selliseks nagu on. Tartust Tallinna kirjesse ületulevaid välju vt. tablist "RB väljad" Selles osas on meil kahtlus, kas sellist eristust saab teha.
7. Liidetud kirjetel lisatakse välja 040 alamväljad|d ühendatud kirje tunnus: nt. ELNET ja tuuakse üle ka Tartus olnud alamväljad|d, kus on kirjet täiendanud raamatukogude koodid
8. Liidetud RB kirjetele lisatakse täiendava tunnuseksena 970 ## |b2014 ELNET
9. Kui Tallinna baasist vastet ei leita, tekib uus kirje, sellisel kujul, nagu oli Tartus.

Kontrolljadad.

Variant 1 standardnumber olemas

020 |a ISBN
022 |a ISSN
024 |a ISMN, EAN jt
028 |a kirjastaja number auvistel
245 |a,|b,|n,|p
250 |a
260 |b
008 Date One

Probleemiks on see, et ei ole täpselt teada, kuidas toimub standardnumbri võrdlemine. Mis juhtub juhul kui kirjes on mitu standardnumbrit, või on numbritele lisatud täpsustajad sulgudes. Kas mõlema baasi kõik numbrid peavad kattuma?

Tekkis ka idee, et äkki oleks võimalik ära kasutada väljal 907 olevat tallinna baasi bibliokirje numbrit paigutades selle standardnumbri väljale. Need numbrid olemas ligi 100000-s Tartu kirjes.

Variant 2 standardnumber puudu

Siin võrreldakse ka välja 100 |a, ja välja 007 positsioone „materjali kategooria“ ja „teaviku laadi erimääraja“, selleks, et eristada võimalikke sama pealkirjaga eri kandjatel teavikute kirjeid.

Juhul kui mõnes neist positsioonides on erinevus, tekib uus kirje.

Edasi tulevad eraldi tabelid

RB kirjetesse ületulevate väljade kohta.

Muudesse kirjetesse ületulevate väljade kohta.

Neid mõlemaid on vaja veel täiendada. Järgmine lugemine toimub teisipäeval, 3. detsembril.

Täpsed kokkulepped tuleb teha ka selles osas, mismoodi hakatakse ületulevaid välju märgistama. Selles suhtes on kõik ühel meelel, et neid peab saama hiljem tuvastada. Välja on pakutud mitmeid erinevaid variante :

Kasutada õiget väljanumbrit kokkuleppelise vale indikaatoriga, varjata esialgu kõik lisatu paigutades selle 9XX väljadele või hoopis alternatiivse graafika väljadele 880. Või kasutada erinevate väljade puhul erinevat paigutust sõltuvalt sellest, kuidas mingi info kirjes hakkab mõjutama lugejaid.

Sõltumata sellest, kas suurem osa kirjetest mestitakse või laaditakse eraldi, on igal juhul oluline mõlema andmebaasi korrastamine enne laadimist. Selleks oleme kokku leppinud, et ükskõik kummas baasis tehtud üle baasi parandused pannakse kirja ühisesse tabelisse, misjärel tehakse sama parandus ka teises baasis. Üle vaadatakse kõik Millenniumi püsipikkusväljad, keelekoodid, maakoodid, 008-d. Kindlasti tuleb kontrollida ilmumisaastad, pealkirja väljadel alamväljade kasutamine.

Nagu kõik kataloogijad teavad ja paljud ka ise kaasa on löönud – hakkasime novembri alguses edastama vastastiku ka teateid teise baasi kirjest leitud vigade kohta. See ei ole läinud väga libedalt, tõrkeid on olnud nii saatjate kui ka saajate poolel. Samas on see olnud kindlasti kasulik mõlemale poolele ja muidugi meie tulevasele ühisele andmebaasile.

Kui vahepeal saime Rahvusraamatukogust tagasiside, et nad ei soovi saada parandusi vanade „Raamatukroonika“ alusel kataloogitud kirjete kohta, siis nüüd on teada antud, et oodatud on ikka kõik veateated, sõltumata kirje vanusest.

Nii väikese aja ja kirjete koguse järgi ei saa küll ilmselt teha täpset statistikat, aga silmatorkavalt suur osa veateadetest on olnud RB kirjete kohta. See paneb mind natuke kahtlema, kas ikka on õige püüda hoida Tallinna ESTERi RB kirjeid võimalikult puutumatusena ja kasutada nende puhul erinevaid reegleid ületulevate väljade osas?

Kindlasti me räägime kõigest sellest edasi järgmisel teisipäeval kataloogimise ja nimenormandmete töörühma koosolekul. Vahepeal täiendame veel ületulevate väljade tabeleid.